

2. Produkce a hrubá přidaná hodnota

- Výrazná variabilita růstu HDP**

Produkční výkonnost ekonomiky měřená objemem vyrobeného zboží a služeb, spotřebovaných meziproduktů a vytvořenou hrubou přidanou hodnotou (HPH) se za deset let sledovaného období dynamicky zvyšovala a především v uplynulých čtyřech letech se růst zrychloval. Tempa meziročních přírůstků všech základních produkčních ukazatelů v časovém horizontu od roku 1996 do roku 2005 byla relativně variabilní, což se výrazněji projevilo zejména v meziročních změnách vytvářených zdrojů HDP v některých odvětvových činnostech. Růst HPH byl dokonce po zpomalování růstu v průběhu roku 1996 a stagnaci v následujících dvou letech přerušen. Po meziročních poklesech v letech 1997 a 1998 od roku 1999 HPH s určitými výkyvy od trendu soustavně rostla. Za celkovými průměrnými ročními přírůstky se skrývají větší či menší odchylky – největší kladné ve vývoji v roce 2005 a největší záporné v roce 1997.

Tab. č. 1 Meziroční změny temp přírůstků
(v % reálně)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Produkce	5,9	3,5	3,3	0,5	4,9	6,3	6,0	5,4	5,9	4,5
Meziprodukt	7,4	6,7	5,6	0,0	5,2	8,8	8,3	6,8	6,7	3,3
HPH	3,4	-1,7	-0,7	1,3	4,4	2,0	1,8	3,0	4,6	6,6

2.1. Celková charakteristika

- Růst produkce téměř o tři pětiny ...**

Celková produkce představující vytvořené produkty – zboží a služby, tj. výstupy z výrobního procesu (output), dosáhla v roce 2005 v běžných kupních cenách 7 488,5 mld. Kč a ve srovnání s rokem 1995 byl její objem vyšší nominálně o 3 991,6 mld. Kč, tj. 2,1násobně a reálně o 57,0 %, což v desetiletém období představovalo v průměru za rok růst reálně o 4,6 %. Meziroční změny však kolísaly od průměrného ročního přírůstku ve značném rozpětí (od 0,5 % do 6,3 %) s proměnlivým vlivem cenového pohybu a reálně rostoucím trendem v závislosti na domácí a vnější poptávce. Rozhodující část (více než devět desetin) celkové produkce byla výsledkem tržních produkčních činností, která se zvyšovala rychleji než produkce netržních činností.

- ... a ještě větší růst mezispotřeby – o více než dvě třetiny**

Na výše uvedený nominální objem celkové produkce (tj. v běžných cenách) bylo v procesu výroby za rok 2005 spotřebováno nebo přeměněno výrobků a služeb, tj. vstupů do výrobního procesu (input) v běžných cenách 4 822,3 mld. Kč a ve sledovaném časovém horizontu to bylo více nominálně o 2 698,3 mld. Kč, tj. 2,3násobně a reálně o 71,6 %, což představovalo průměrný roční růst reálně o 5,5 %. Za těmito průměry se skrývaly ještě větší odchylky (od 0,0 % do 8,8 %) než v meziročních změnách růstu produkce. Nicméně mezispotřeba výrobků a služeb se každoročně zvyšovala rychlejším tempem přírůstku, zejména reálně, než produkce, což souviselo i s jiným pohybem cenové hladiny spotřebovaných meziproduktů. Výjimku představovaly roky 1999 a 2005. Největší váhu – téměř dvoutřetinovou – v mezispotřebě mají z věcného hlediska tržní hmotné výrobky, suroviny a materiály, zejména z dovozu, jejichž růst reálně o více než čtyři pětiny měl na zvýšení celkové mezispotřeby vliv 58,2 p. b. Značně rostla rovněž výrobní spotřeba nakupovaných služeb (reálně o více než tři čtvrtiny) a její vliv na zvýšení celkového meziproduktu dosáhl více než pětinu (20,7 p. b.). Jedině spotřeba energie ve výrobním procesu soustavně klesala a v roce 2005 byla ve srovnání s rokem 1995 nižší reálně o necelou sedminu. Je to výsledek značných strukturálních změn produkce, zejména zpomalení růstu energeticky náročných výrobních procesů. Podíl celkové spotřebovaných meziproduktů na vytvořené produkci se soustavně zvyšoval a nominálně dosáhl v roce 2005 téměř dvou třetin; reálně vzrostl od roku 1995 o sedminu, což přírůstkově znamenalo bezmála devět desetin a může být, kromě růstu vlastní náročnosti produkce na meziprodukty, zkresleno i organizačními vztahy (např. nahrazování vnitropodnikových služeb nákupem od vnějších dodavatelů), resp. jejich změnami.

- **Nejméně se zvýšila HPH**

Po odečtení meziprojektu, tj. surovin, materiálů, energie a služeb spotřebovaných při tvorbě produkce, zůstala hrubá přidaná hodnota, která jakožto konečný výsledek ekonomické činnosti v běžných základních cenách (tj. bez daně na výrobky a s dotacemi na výrobky) dosáhla v roce 2005 výše 2 666,2 mld. Kč a ve sledovaném období činil její přírůstek 1 293,3 mld. Kč, což reálně bylo více o 26,2 %. V průměru za rok to představovalo růst reálně o 2,5 %, avšak meziroční změny (druhá diference) se pohybovaly ve značném rozpětí. Zatímco v první polovině sledovaného období docházelo k nerovnoměrnému střídání pohybu v obou směrech s průměrným ročním zvýšením reálně o 1,3 %, od roku 2001 dochází k výrazně rostoucímu trendu s růstem za rok v průměru o 3,6 %.

- **Vliv nižšího růstu produkce a vyššího růstu mezispotřeby na HPH**

Vzájemný poměr mezi kladným vlivem produkce (menší růst) a záporným vlivem meziprojektu (větší růst) na vývoj HPH byl v jednotlivých letech velice rozdílný, zcela nepravidelný a pohyboval se ve značném rozmezí. Kladný vliv produkce byl největší v roce 2001 (17,3 p. b.) a nejmenší v roce 1999 (pouze 1,3 p. b.), přičemž meziročně došlo k největšímu zrychlení vlivu v rozsahu 11,8 p. b. a k jeho největšímu zpomalení 7,6 p. b. Záporný vliv mezispotřeby byl největší rovněž v roce 2001 (15,3 p. b.), jakož i nejmenší v roce 1999 (0,0 p. b.), přičemž meziročně došlo k největšímu zrychlení vlivu ve výši 8,7 p. b. a k jeho největšímu zpomalení 9,6 p. b. Již z toho je zřejmé, jak nerovnoměrně se střídaly kombinace v pohybu dvou protisměrných vlivů. S výjimkou dvou let celého sledovaného období rostla mezispotřeba rychleji než produkce. Za celkovým negativním poměrem vlivu vyššího růstu mezispotřeby a nižšího růstu produkce na HPH se skrývají dva extrémy (10,9 p. b. k 9,2 p. b. a 0,0 p. b. k 1,3 p. b.). Dosti rozdílně působily na vývoj všech tří základních výrobních ukazatelů meziroční cenové změny vnitřního i vnějšího trhu zboží a služeb. Od celkově nepatrně rychlejšího růstu cen produkce než mezispotřeby existuje výjimka, když se ceny produkce zvýšily polovičním tempem přírůstku než ceny mezispotřeby, což ve svém důsledku vedlo ke snížení implicitního deflátoru HPH.

Tab. č. 2 Vliv produkce a meziprojektu na HPH

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Přírůstek HPH										
a) v mld. Kč b. c.	169,7	119,5	163,2	61,4	104,2	151,0	93,8	132,5	160,9	129,4
b) v mld. Kč c. p.	45,4	-25,3	-11,4	22,4	81,8	39,5	38,3	65,3	106,3	163,4
c) v % s. c.	3,4	-1,7	-0,7	1,3	4,4	2,0	1,8	3,0	4,6	6,6
	Vliv na HPH v procentních bodech									
Produkce	15,5	9,2	8,9	1,3	13,1	17,3	16,4	15,2	16,6	12,8
Meziprojekt	-12,1	-10,9	-9,6	0,0	-8,7	-15,3	-14,6	-12,2	-12,0	-6,2

- **Značné zrychlování růstu HDP od roku 2003**

Čisté daně 319,1 mld. Kč za rok 2005 v běžných cenách (351,3 mld. Kč daně na výrobky a 32,2 mld. Kč dotace na výrobky) se zvýšily od roku 1995 nominálně o 178,8 mld. Kč, tj. 2,3násobně a reálně o 36,2 %, což přispělo k nepatrně většímu růstu vytvořeného HDP (v kupních cenách) než HPH. HDP 2 931,1 mld. Kč v běžných cenách za rok 2005 byl vyšší než v roce 1995 nominálně o 1 464,4 mld. Kč, tj. dvojnásobně, a reálně o 28,2 %, což znamenalo průměrný roční růst reálně o 2,5 %. V krátkém desetiletém časovém horizontu se vystřídaly všechny fáze konjunkturálního pohybu; od zpomalení růstu HDP přes jeho dvouletý pokles až po značné zrychlení v posledních třech letech sledovaného období, zejména v roce 2005.

- **Vliv implicitních deflátorů**

Výrazně odlišný byl v jednotlivých letech i v celém období vliv pohybu cenových hladin na vývoj produkce, meziprojektu a v důsledku toho i na vývoj HPH a HDP. Úhrnná cenová úroveň produkce zboží a služeb byla v roce 2005 vyšší než v roce 1995 o 36,5 % a rostla v průměru za rok o 3,3 %, avšak meziročně se měnila od nepatrného poklesu (o 0,4 %) po značný růst (7,3 %). Na celkovém nominálním přírůstku produkce v celém časovém horizontu se podílel vliv zvýšení jeho cenové

hladiny více než dvěma pětinami a vliv růstu fyzického objemu necelými třemi pětinami. Celkový nominální přírůstek mezispotřeby byl ovlivněn poněkud jinou kombinací dvou komplementárních vlivů; ceny meziprojektu ve stejném období se zvýšily o 34,3 % a působily na jeho přírůstek jednou čtvrtinou a na růst fyzického objemu připadly zbývající tři čtvrtiny. Větší zdražení produkce než meziprojektu, tj. větší růst cen outputu než inputu, vedlo k výraznému zvýšení úhrnné cenové hladiny HPH (o 53,9 %). Vysoký implicitní deflátor HPH a mimořádně velký vliv zvýšení cen na přírůstek HPH v běžných cenách je svým způsobem určitým druhem měřítka ekonomických úspěchů produkčních odvětví na domácím trhu a značně se podílí na přírůstcích hrubého zisku. Ukazuje tudíž důsledek rozdílů mezi cenami, za něž výrobci nakupují a prodávají. Vliv růstu fyzického objemu na nominální přírůstek HPH byl tak ve srovnání s vlivem na produkci a na mezispotřebu velice nízký. V některých letech docházelo přitom k mimořádně extrémním proporcím ve vzájemném poměru mezi dvěma vlivy; takže např. ve dvou letech (1997 a 1998) bylo zvýšení cenové hladiny větší než činil nominální přírůstek HPH a v některých letech dosáhlo pouze nepatrně více než jedné pětiny.

- **Agregační problém**

Problém stanovení rozdílu a výpočtu vlivu změn cenové hladiny a fyzického objemu na přírůstek souhrnné veličiny v běžných cenách, která představuje vyrovnávací položku v národních účtech (jako např. HPH), je v mnohém složitější, než bylo výše uvedeno. Pro hrubé rozlišení mezi jednotlivými souhrnnými ukazateli (produkce a mezispotřeba na jedné straně a HDP na druhé straně) dává však postačující výpověď a je důkazem výrazné rozdílného vlivu změn cenové hladiny na strukturované souhrnné ukazatele.

- **Zvýšení jednotkových mzdových nákladů**

Celková zaměstnanost (zaměstnané osoby celkem) v průběhu sledovaného období se každoročně mírně snižovala a v roce 2005 průměrný počet pracovníků 4 891,4 tisíc osob byl nižší o 282,4 tisíc osob, tj. o 5,5 % než v roce 1995. Produktivita jejich práce mezi uvedenými lety měřená HPH ve stálých cenách vzrostla o 33,5 %, tj. v průměru za rok o 2,9 % a výlučně přispěla ke zvyšování ekonomického výkonu. Při měření na zaměstnance (tj. po odečtení podnikatelů od celkového počtu zaměstnaných osob) se v tomž období zvýšila produktivita práce o 41,3 %, neboť počet zaměstnanců se snížil podstatně více (o 10,7 %) než počet zaměstnaných osob, takže počet sebezaměstnaných osob vzrostl o 27,4 %. Úhrn vyplacených mezd a platů zaměstnancům 965,7 mld. Kč v roce 2005 v poměru k vytvořené přidané hodnotě v běžných cenách, avšak po odpočtu čistého provozního přebytku a smíšeného důchodu (část podnikatelského důchodu) dosáhl 53,4 %. Tento podíl se pohyboval v celém období v relativně úzkém pásmu a zůstal poměrně stabilní; ve srovnání s rokem 1995 se nepatrně zvýšil. Průměrná mzda zaměstnanců vzrostla přitom více než dvojnásobně, což vedlo ke značnému zvýšení jednotkových mzdových nákladů. Čistý provozní přebytek a smíšený důchod se zvyšoval rychleji než úhrn vyplacených mezd a platů a v poměru k vytvořené přidané hodnotě (44,4 %) v roce 2005 to bylo více o 2,9 p. b. než v roce 1995. Vztah náhrad zaměstnancům, z toho vyplacených mezd a hrubého provozního přebytku a smíšeného důchodu k HDP v kupních cenách měl jiné rozměry a vyvíjel se v jiných poměrech.

2.2. Sektorové strukturální změny

- **Členění produkčních charakteristik do odvětvových sektorů**

Strukturální pohyby v produkci, v mezispotřebě i v HPH podle seskupení odvětvových činností do čtyř základních odvětvových sektorů (sfér činností) charakterizují v hrubých rysech hlavní změny, které se ve sledovaném časovém úseku uskutečnily. Struktury mají určitou setrvačnost a tendenci reprodukovat se na základě stejných kvantitativních souvislostí a ve vysoce agregovaných veličinách jako např. produkce a mezispotřeba mají změny rozdílný charakter, který se posléze odrazí ve změnách zdrojů HDP. Tyto změny charakterizují směr, kterým se rozvíjí produkční výkonnost jednotlivých odvětvových činností. Rozdíly v úrovni HPH a růstu výkonnosti jednotlivých sektorů jsou výsledkem vlivu akumulace, resp. výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu, využívání vynaložených výrobních zdrojů a růstu produktivity práce.

- Váha sekundárního sektoru**

Největší váhu v základních produkčních charakteristikách v běžných cenách má sekundární sektor a v něm zejména zpracovatelský průmysl. Strukturální změny ve sledovaném období vedly sice k posílení jeho pozice na vytvořené produkci, avšak v důsledku vysokého a rostoucího podílu na spotřebě meziprojektu došlo zároveň k jeho oslabení na tvorbě HPH. K tomu v určité míře přispěla i zcela odlišná změna úhrnné cenové hladiny produkce a mezispotřeby v jednotlivých sektorech, jejímž důsledkem byly výrazně rozdílné deflátoři HPH, jakož i poměr mezi změnou cenové hladiny produkce a HPH. Převýšení podílu mezispotřeby nad podílem produkce v sekundárním sektoru se sice moc nezměnilo, avšak přesto vedlo k jeho poklesu na tvorbě HPH. Souhrnným důsledkem sektorových strukturálních změn produkce a mezispotřeby bylo snížení podílu primárního a sekundárního sektoru na HPH a zvýšení terciárního a quartenárního sektoru, které v roce 2005 spolu vytvořily téměř tři pětiny zdrojů HDP a domácí efektivní nabídky.

Tab. č. 3 Podíl sektoru na produkci, mezispotřebě a hrubé přidané hodnotě
(celek = 100, %)

	Produkce			Mezispotřeba			Hrubá přidaná hodnota		
	1995	2005	změna	1995	2005	změna	1995	2005	změna
I.	6,0	3,6	-2,4	5,4	3,2	-2,2	7,0	4,5	-2,5
II.	52,6	54,0	1,4	62,4	63,6	1,2	37,5	36,7	-0,8
III.	19,6	19,8	0,2	16,4	16,7	0,3	24,5	25,4	0,9
IV.	21,8	22,6	0,8	15,8	16,5	0,7	31,0	33,4	2,4

Sektor I. zahrnuje OKEČ A, B, C.

Sektor II. zahrnuje OKEČ D, E, F.

Sektor III. zahrnuje OKEČ G, H, I.

Sektor IV. zahrnuje OKEČ J, K, L, M, N, O, P.

- Vliv terciárního a quartenárního sektoru na hodnotové složení produkce**

Celkové změny v hodnotovém složení produkce zboží a služeb nejvíce ovlivnil terciární a quartenární sektor, kde se relativně nejvíce zvýšil podíl spotřebovaného meziprojektu na produkci. Celkový růst podílu mezispotřeby na produkci, i přesto, že může v sobě zahrnovat jak změny v odvětvové struktuře HPH, tak i změny ve struktuře výrobně spotřebovaných materiálů, služeb a kooperačních vztahů mezi nefinančními podniky, k čemuž přistupuje i rozdílný vliv cenových hladin, je důkazem mírně se zhoršující účinnosti jednoho z činitelů růstu ekonomiky.

Od průměrného podílu mezispotřeby na produkci 64,4 % v roce 2005, který ve srovnání s rokem 1995 je vyšší o 3,7 p. b., se tento vztah značně liší v jednotlivých sektorech. Zcela přirozeně je nejvyšší v sektoru sekundárním (75,9 %) a nejnižší v quartenárním (46,6 %), v němž však rostl absolutně i relativně nejvíce. Strukturální změny ukazují, že mezi přírůstkem spotřebovaného meziprojektu a přírůstkem produkce ve sledovaném období dosáhl celkový podíl 67,6 % a z toho v sekundárním sektoru 79,1 % a v quartenárním sektoru pouze 48,7 %. Pětileté přírůstky v celku a v jednotlivých sektorech mají zcela odlišný vývoj.

Tab. č. 4 Podíl meziprojektu na produkci
(v % z běžných cen)

	V roce			Na přírůstku		
	1995	2000	2005	2000/1995	2005/2000	2005/1995
Celkem	60,7	62,8	64,4	66,7	68,4	67,6
I.	54,7	55,6	56,9	62,8	70,1	66,3
II.	72,0	74,2	75,9	78,3	79,8	79,1
III.	50,9	51,3	54,9	52,9	62,5	58,2
IV.	44,1	46,8	46,6	51,5	46,1	48,7

- Výrazné sektorové rozdíly ve změnách produkčních charakteristik**

Mezi průměrnými tempy přírůstku celkové produkce, mezispotřeby a HPH (ve stálých cenách) na jedné straně a průměrnými tempy těchto produkčních charakteristik podle odvětví nebo seskupení odvětví do sektorů (sfér) na druhé straně existovaly v celém období značné difference. Největší z nich patří spotřebovaným meziprojektům a nejmenší HPH. Z hlediska seskupení do sektorů největší relativní záporné odchylky od průměrné změny v celém období náleží primárnímu sektoru v produkci a

od průměrné změny v celém období náleží primárnímu sektoru v produkci a v mezispotřebě a největší kladné odchyly patří sekundárnímu sektoru. V růstu HPH největší kladné odchyly od průměru má terciární sektor.

- **Vliv terciárního sektoru na růst HPH** Sekundární sektor měl největší vliv na zvýšení produkce a mezispotřeby a terciárnímu sektoru patří prvenství největšího kladného vlivu na růst HPH. Rozdíly v příspěvcích jednotlivých sektorů jsou značně velké v růstu produkce a zejména mezispotřeby, kde difference dosáhla 51,3 p. b. Na růst mezispotřeby měl rovněž největší kladný vliv sekundární sektor (50,5 p. b.) a mírně negativně působil primární sektor (0,8 p. b.) Logickým důsledkem těchto rozdílů v působení sektorů na vývoj produkce a meziprojektu jsou relativně vyrovnané vlivy na růst HPH, když se pohybují jen v kladném pásmu od 1,6 p. b. (I. sektor) po 7,7 (III. sektor).

Tab. č. 5 Vývoj produkce, mezispotřeby a HPH
(meziroční změny v % reálně)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Produkce										
Celkem	5,9	3,5	3,3	0,5	4,9	6,3	6,0	5,4	5,9	4,5
I.	0,5	-2,8	2,5	-0,5	-1,6	-2,4	-2,1	-1,1	7,6	1,1
II.	7,3	6,8	3,2	-0,2	6,2	7,0	7,1	5,5	8,1	5,0
III.	4,6	0,9	2,8	1,1	5,0	6,8	5,4	6,8	7,7	5,2
IV.	5,1	-0,5	4,8	2,5	3,4	6,7	6,2	4,9	0,2	3,1
Mezispotřeba										
Celkem	7,2	6,7	5,7	-0,1	5,4	8,9	8,4	6,9	6,7	3,3
I.	1,6	1,5	-2,5	0,3	-7,6	-0,2	-6,7	-4,5	2,1	1,0
II.	7,0	10,4	7,5	-1,7	6,4	11,4	6,9	5,1	9,5	3,7
III.	8,6	-3,2	4,3	-0,1	8,4	4,4	11,3	11,5	8,5	4,6
IV.	8,5	4,7	3,3	5,8	3,1	6,3	14,9	11,0	-2,8	1,1
Hrubá přidaná hodnota										
Celkem	3,4	-1,7	-0,7	1,3	4,4	2,0	1,8	3,0	4,6	6,6
I.	-1,2	-8,4	8,5	-1,8	7,0	-5,5	3,6	3,3	14,7	1,2
II.	7,6	-2,4	-8,9	3,5	6,0	-6,1	7,4	7,2	3,1	9,3
III.	0,0	5,7	1,0	2,1	2,9	8,8	-2,1	2,0	5,7	6,0
IV.	1,9	-5,0	6,8	-1,0	3,3	7,6	-1,1	-1,1	3,4	4,8

- **Náročnost HPH na mezispotřebu ...** Náročnost produkce a HPH na spotřebu meziprojektu se zvyšovala nejen v důsledku určité orientace především zpracovatelského průmyslu, kde zvláštní význam měly kooperační vztahy (zejména zušlechťovací styk), ale mohou být odrazem toho, že produktivita práce (měřená produkcí na pracovníka) v primárním a zejména v sekundárním sektoru, tj. v odvětvích vyrábějících převážně meziprojektu a zboží pro vývoz, rostla podstatně rychleji než ve zbývajících dvou sektorech vyrábějících převážně služby. Růst náročnosti HPH na mezispotřebu měl každopádně nepříznivý dopad na zahraniční obchod zbožím, neboť si vynucoval značné dovozy výrobků k dalšímu zpracování a v některých letech vyvolával napjatost v platební bilanci. Navíc nelze opomenout vliv základní směny v zahraničním obchodě, tj. výměnu výrobků zpracovatelského průmyslu za suroviny a paliva.

- **... a vliv sekundárního sektoru na její zvyšování** Růst celkové náročnosti HPH na mezispotřebu o 3,9 % byl rozhodující měrou ovlivněn sekundárním sektorem, v němž došlo ve sledovaném období k jejímu zvýšení o 52,0 %. Rovněž v terciárním a quartenárním sektoru bylo zvýšení ještě značné (o 27,0 % a o 43,2 %). Jedině v primárním sektoru došlo k poklesu, a to výraznému (o 31,0 %). Ve všech sektorech meziroční změny značně kolísaly; největší výkyvy byly v sekundárním sektoru. Výpočet vlivu pohybu sektorové struktury na růst průměrné náročnosti ukazuje, že změna v rozložení HPH, tj. pokles podílu primárního a sekundárního sektoru a růst podílu terciárního a quartenárního sektoru, by vedla jen k nepatrně nižšímu zvýšení materiální náročnosti, což platí i pro změnu struktury spotřebovaného meziprojektu. Znamená to, že celkový růst náročnosti byl výsledkem jejího zvýšení v jednotlivých sektorech, když váha primárního sektoru, v němž došlo k poklesu, měla na celkový vývoj minimální vliv.

- **Úhrnné výrobní náklady** V předchozí části již bylo uvedeno, že meziproduct je zkreslen organizačními vztahy a že v jeho věcné struktuře výrazně klesla spotřeba energie a vzrostla spotřeba ostatních hmotných výroků a služeb. Z hlediska náročnosti ekonomického růstu na zdroje může být spotřeba meziproductu chápána i jako výrobní náklad a spolu se spotřebou fixního kapitálu (opotřebením fixních aktiv) a s výdaji na náhrady zaměstnancům představovat úplné národohospodářské náhrady. Takto pojaté úhrnné výrobní náklady v běžných cenách dosáhly v roce 2005 výše 6 654,1 mld. Kč a ve srovnání s rokem 1995 vzrostly reálně o více než tři pětiny. Jejich podíl na celkové produkci 88,3 % v roce 2005 v běžných cenách se za jedenáct let zvýšil celkem nepatrně, avšak ve vztahu k vytvořeným zdrojům HDP byl růst národohospodářské nákladovosti značný.

- **Mzdová náročnost HPH** Zatímco celková tempa přírůstků nominálního objemu mezd a HPH v běžných cenách byla téměř stejná, takže podíl vyplacených mezd a platů na HPH se změnil zcela nepatrně, v jednotlivých odvětvových seskupeních (sférách) byl však vývoj značně rozdílný. Rychleji klesl podíl na mzdách než na HPH v primárním a zejména v sekundárním sektoru a výrazně se zvýšil podíl terciárního a zejména quartenárního sektoru na HPH a především na mzdách. Rozdíl mezi nejvyšším a nejnižším podílem mezd na HPH se zvětšil a v roce 2005 dosáhl již 8,7 p. b. Ve sledovaném období se nejvíce zvýšil úhrn mezd ve quartenárním sektoru, kde jejich podíl na HPH dosáhl více než dvou pětín a od roku 1995 se zvýšil o 2,6 p. b. Nejméně vzrostl objem mezd v primárním sektoru (pouze o 8,4 %) a jejich podíl 34,9 % v poměru k HPH se snížil o 3,2 p. b. Méně než průměr rostl mzdový úhrn v sekundárním sektoru a rovněž došlo k poklesu jeho podílu na HPH. Více než průměrný byl sice růst mezd v sekundárním sektoru, avšak vzhledem k ještě většímu zvýšení HPH se snížila její mzdová náročnost. Výsledkem sektorových strukturálních pohybů do roku 2005 bylo převýšení podílu mezd nad podílem HPH v quartenárním sektoru, zatím co ve zbývajících sektorech byl poměr opačný.

Tab. č. 6 Mzdová náročnost HPH
(v běžných cenách)

	Hrubá přidaná hodnota v mld. Kč			Mzdy a platy v mld. Kč			Mzdová náročnost v %		
	1995	2005	změna	1995	2005	změna	1995	2005	změna
Celkem	1 372,9	2 666,2	1 213,3	490,5	965,7	475,2	35,7	36,2	0,5
I.	95,8	112,8	17,0	36,4	40,3	3,9	38,0	35,7	-2,3
II.	515,4	937,8	458,4	193,5	339,5	146,0	37,5	34,9	-2,6
III.	335,9	677,5	341,6	99,9	217,2	117,3	29,7	32,1	2,4
IV.	425,8	902,1	476,3	160,7	368,7	208,0	37,7	40,9	3,2
Poměr k celku v % (změna v p. b.)									
I.	7,0	4,2	-2,8	7,4	4,2	-3,2	106,4	98,6	-7,8
II.	37,5	36,5	-1,0	39,4	35,1	-4,3	105,0	96,4	-8,6
III.	24,5	25,4	0,9	20,4	22,5	2,1	83,2	88,7	5,5
IV.	31,0	33,9	2,9	32,8	38,2	5,4	105,7	113,0	7,3

- **Malý vliv sektorových strukturálních změn** Sektorové strukturální změny měly minimální vliv na vývoj produktivity práce. Při výše uvedeném poklesu celkové zaměstnanosti se do roku 2005 nejvíce snížil počet pracovníků v primárním sektoru, kde produktivita práce měřená HPH vzrostla více než dvojnásobně a její úroveň převýšila průměr o více než třetinu. V sekundárním i terciárním sektoru se rovněž snížila zaměstnanost, i když ne tak výrazně jako v primárním, přičemž produktivita práce v nich vzrostla o více než třetinu. Jediným sektorem, kde se zaměstnanost zvýšila, byl sektor quartenární, v němž růst produktivity práce byl poměrně nízký a její úroveň byla o necelou desetinu pod průměrem. Počet zaměstnanců v roce 2005 na celkovém počtu zaměstnaných (pracovníků) dosáhl 81,1 % a ve sledovaném období se snížil podstatně více než celková zaměstnanost. Značně se tudíž zvýšil počet podnikatelů vč. pomáhajících členů rodiny (růst o 28,8 %). Přitom počet sebezaměstnaných osob se výrazně snížil v primárním sektoru (téměř o třetinu) a značně se zvýšil v quartenárním (o 35,1 %) a zejména v sekundárním sektoru (o 63,8 %).